

Terugkoppeling regionale gesprekstafels over digitale connectiviteit (onder andere 5G en glasvezel)

1. Aanleiding en doel van de gesprekstafels

Vorig jaar is het Actieplan Digitale Connectiviteit door het Kabinet vastgesteld. In het actieplan wordt beschreven wat de ambities zijn ten aanzien van digitale connectiviteit in Nederland. De vaste en mobiele digitale netwerken in Nederland zijn kwalitatief van hoog niveau en leveren een belangrijke bijdrage aan het gunstige ondernemings- en vestigingsklimaat in Nederland. Om die positie te behouden is het van belang dat nieuwe digitale infrastructuur (oa 5G en glasvezel) soepel wordt gerealiseerd in Nederland.

In de realisatie van de benodigde infrastructuur spelen lokale overheden een belangrijke rol. Zij stellen regels en maken beleid ten aanzien van het plaatsen van antennes en het aanleggen van kabels. Ook stellen zij de hoogte van de leges vast en bepalen ze de tarieven voor graafwerkzaamheden. De maatschappelijke baten van de nieuwe digitale infrastructuur zullen op lokaal niveau het snelst direct merkbaar worden.

Veel gemeenten hebben te maken met zorgen van burgers over de effecten van straling van antennes op hun gezondheid. Bovendien zijn er zorgen over de toename van het aantal antennes en de verplichting vanuit de Europese Telecomcode om mee te werken aan de plaatsing van small cells op overheidsobjecten.

Het ministerie van EZK en BZK en de VNG zijn daarom samen met gemeenten in gesprek gegaan hoe tot een soepele realisatie van nieuwe digitale infrastructuur in Nederland te komen. Dit is gebeurd tijdens zeven regionale gesprekstafels in de afgelopen maand oktober. De tafels vonden plaats in Groningen, Amsterdam, Zwolle, Den Bosch, Middelburg, Maarssen en Den Haag. Bij de gesprekstafels stond (1) kennisoverdracht centraal en (2) het gesprek met elkaar over lokale vraagstukken op het gebied van digitale connectiviteit. Hieronder wordt teruggeblikt op deze regionale gesprekstafels en is beschreven wat met de bevindingen wordt gedaan.

Uiteindelijk hebben ruim tweehonderd gemeente-ambtenaren deelgenomen aan de gesprekstafels. Tevens waren aanwezig: Monet (namens de mobiele aanbieders), NLconnect (namens de vaste aanbieders), individuele aanbieders, GGD, Kennisplatform EMV, Antennebureau, VNG, provincies, het ministerie van BZK en het ministerie van EZK. Bij iedere gesprekstafel namen tussen de dertig en veertig deelnemers deel, met een uitschieter in Den Bosch met meer dan tachtig deelnemers.

2. Wat hield het programma in?

Alle zeven gesprekstafels waren opgebouwd op dezelfde manier. 's Ochtends was het plenaire gedeelte: het ministerie van EZK, Monet en NLconnect vertelden wat er op gemeenten afkomt de komende jaren. Het ministerie van EZK gaf tevens aan hoe het gemeenten hierin ondersteunt (onder meer via de website overalsnelinternet.nl). Monet becijferde wat zij verwachten aan toename aan antennes door de uitrol van 5G. Deze toename is 10%; dat zijn ongeveer 4000 extra antennes (en ongeveer 1500 antenne-opstelpunten). Dit is vooral een gevolg van de dekkingsplicht die operators krijgen opgelegd. Daarnaast worden small cell antennes in de komende 3 tot 5 jaar in beperkte mate verwacht en dan alleen op drukke plekken, zoals stadions en drukke winkelcentra. NLconnect schetste hoe de ontwikkeling van het vaste netwerk in Nederland eruit ziet en wat hun perspectief is hoe de nieuwe digitale infrastructuur soepel gerealiseerd kan worden: onder meer door meer harmonisering

van leges en tarieven voor graafwerkzaamheden en door het toewerken naar meer uniformiteit in de systemen voor vergunningsverlening.

Tevens vertelde in iedere regio één van de gemeenten hoe zij zich voorbereiden op de komst van nieuwe digitale infrastructuur (oa glasvezel en 5G). Deze gemeenten waren achtereenvolgens: het Hogeland, Amsterdam, Enschede, Eindhoven, Sluis, Utrecht en Den Haag. Ervaringen en tips werden uitgewisseld: onder meer (1) het instellen van een multidisciplinair team binnen de gemeentelijke organisatie om de realisatie van de nieuwe vaste en mobiele netwerken goed te begeleiden, (2) voorbeeldbrieven om effectief te kunnen reageren op vragen van burgers over straling en gezondheid en (3) regionale samenwerking op het gebied van tarieven voor de aanleg van het glasvezelnetwerk. Bij enkele gesprekstafels vertelde de VNG over de impactanalyse die zij begin van 2019 hebben uitgevoerd op de effecten van lokaal antenne- en vergunningenbeleid op de realisatie van 5G. Deze is beschikbaar op de VNG website.

's Middags namen deelnemers deel aan vier workshops die verschillende aspecten van digitale connectiviteit behandelden: (1) mobiele netwerken waaronder antennebeleid, (2) vaste netwerken, (3) antennes en gezondheid en (4) 5G en innovatie. Deelnemers konden twee workshops volgen. De eerste twee workshops werden door het ministerie van EZK georganiseerd. De derde workshops werd door het Antennebureau samen met het Kennisplatform EMV georganiseerd. Hier nam ook de regionale GGD aan deel. De vierde workshop werd door de VNG georganiseerd.

3. *Wat waren de belangrijkste bevindingen?*

- (1) In het algemeen: Gemeenten geven aan behoefte te hebben aan meer kennisdeling op diverse onderwerpen die gaan over digitale connectiviteit. Onder meer op 'antennebeleid' (een laag percentage van de gemeenten heeft een lokale antenne-nota), 'regie op de ondergrond', 'graafdiepte', 'aanbestedingen', en 'innovatieve pilots'. Ook kenden veel gemeenten Monet nog niet. En daarmee ook niet de mogelijkheid om een plaatsingsplangesprek over antennes met Monet te voeren. Hiermee kunnen gemeenten eenvoudig inzicht krijgen in de mate van complexiteit in hun gemeente en of een extra inspanning wenselijk is.
- (2) Gemeenten geven aan meer inzicht te willen hebben in wat er op hen afkomt de komende jaren. In de presentatie van Monet is gesteld dat er tien procent meer antennes zullen worden geplaatst. Deze stelling willen veel gemeenten graag nader gespecificeerd zien. Wat betekent dit voor drukke stadscentra? Wat betekent het voor buitengebieden? Welke fasering is er te maken gekoppeld aan de veilingen van de nieuwe frequenties? En hoe gaat de 98% dekkingsverplichting eruit zien? Gemeenten hebben behoefte aan een zogenoemde roadmap.
- (3) Gemeenten hebben behoefte aan een realistisch inzicht in de maatschappelijke use cases die door 5G mogelijk worden gemaakt.
- (4) Veel gemeenten hebben te maken met burgers die zich zorgen maken over de effecten van straling van antennes op hun gezondheid. Gemeenten gaven aan behoefte te hebben aan kennis over de wetenschappelijke kennis hierover en aan manieren om effectief om te gaan met zorgen van burgers. Tijdens de workshop 'antennes en gezondheid' kregen de gemeenten mee hoe zij effectief kunnen omgaan met zorgen van burgers en is wetenschappelijke kennis over dit vraagstuk gedeeld. Veel gemeenten kenden het Antennebureau en het Kennisplatform EMV nog niet en waren niet bekend de mogelijkheid om met een lokale of regionale GGD contact te leggen als ze geconfronteerd worden met bezorgde burgers. De samenwerking tussen gemeenten en VNG enerzijds en de GGD, Antennebureau, en het Kennisplatform EMV zou verder geïntensiveerd moeten worden. Ook de bekendheid van de

GGD, Antennebureau en het Kennisplatform als organisaties die gemeenten kunnen ondersteunen kan vergroot worden bij gemeenten.

- (5) Gemeenten maken zich zorgen over bepaling in de Europese Telecomcode waarin wordt verplicht dat overheden moeten meewerken met het plaatsen van small cells op overheidsobjecten. Hoe gaat dit ruimtelijk en financieel uitpakken? Wie is er verantwoordelijk voor het beheer? Hoe zit het met de aansprakelijkheid? Ook zijn gemeenten kritisch op het feit dat ze niet tijdig zijn geïnformeerd over het feit dat er een concept wetsvoorstel is voorbereid waarin de Europese Telecomcode in nationale wetgeving wordt geïmplementeerd.
- (6) Bij een aantal gesprekstafels (bijvoorbeeld Amsterdam) werd de oproep aan operators gedaan om tot een betere esthetische inpassing van antennes in de openbare ruimte te komen.
- (7) Gemeenten gaven aan dat het bepalen van de hoogte van de leges en tarieven gemeentelijke autonomie betreft. Tegelijkertijd gaven de meeste gemeenten aan open te staan voor een nationale leidraad die aangeeft hoe kostendekkende tarieven voor leges berekend kunnen worden. In drie provincies werken gemeenten al met dezelfde tarieven: Flevoland, Groningen en Zeeland.
- (8) Regelmatig kwam bij de gesprekstafels het vraagstuk aan de orde hoe en wanneer inwoners te betrekken bij de plaatsing van antennes en/of het aanleggen van glasvezel.
- (9) Ook was er bij gemeenten wrevel hoe marktpartijen opereren, bijvoorbeeld bij de graafwerkzaamheden. Het gebeurt niet gecoördineerd en het wordt niet altijd netjes afgewerkt. Gemeenten zijn op zoek naar één aanspreekpunt waar ze met hun klachten terecht kunnen.
- (10) Met name kleinere gemeenten gaven aan dat ze weinig capaciteit hebben om een digitaal connectiviteitsbeleid op te zetten. Soms ondersteunen grotere gemeenten hen hierbij. Graag zouden ze hierin ook ondersteuning vanuit de VNG en/of de Rijksoverheid willen.
- (11) Regelmatig kwam aan de orde dat gemeenten graag willen zien dat operators meer antenne-opstelpunten gaan delen.

4. Hoe gaan we verder?

Wat gaat het ministerie van EZK doen?

- Het ministerie van EZK heeft de ruim twintig gemeenten - die een reactie gaven op het concept wetsvoorstel ter implementatie van de Telecomcode - begin november uitgenodigd voor een overleg. EZK heeft bij dit overleg een toelichting gegeven op het conceptwetsvoorstel. Bovendien zijn de zorgen en vragen van gemeenten besproken en wordt samen met de gemeenten bekeken hoe hier aan tegemoet gekomen kan worden. Er zal een verzamelbrief door EZK worden opgesteld met daarin een antwoord op de consultatiereacties. Deze brief zal naar de deelnemende gemeenten worden gestuurd en ook voor een breder publiek kenbaar worden gemaakt (bv. via de site www.overalsnelinternet.nl).
- Op de website www.overalsnelinternet.nl kunnen gemeenten over diverse aspecten van digitale connectiviteit informatie vinden. Deze website is tijdens de gesprekstafels bij gemeenten onder de aandacht gebracht. De website zal de komende maanden verder worden aangevuld met good practices van gemeenten. Hierbij werkt EZK samen met de VNG.
- Het ministerie van EZK gaat een periodieke nieuwsbrief opzetten over 5G. Deze nieuwsbrief zal verspreid worden onder de VNG en de gemeenten die hebben deelgenomen aan de regionale gesprekstafels.
- Het ministerie van EZK gaat samen met de VNG een leidraad voor gemeenten ontwikkelen waarin wordt beschreven hoe je als gemeente kostendekkende tarieven voor leges kunt berekenen en hanteren.

- Met name kleine gemeenten hebben behoefte aan ondersteuning bij onder meer het vormgeven van antennebeleid. Het ministerie van EZK verkent samen met de VNG of en hoe vanaf januari ondersteuning kan worden geboden. Ook wordt met enkele gemeenten deze ondersteuningsvraag nader uitgewerkt.
- In het nieuwe Antenneconvenant dat zal worden gesloten tussen VNG, operators en de Rijksoverheid in 2020 zal hetgeen tijdens de gesprekstafels aan de orde is gekomen worden meegenomen, waaronder voldoende ruimte voor een regierol van de gemeente en het delen van antennesystemen.
- Het ministerie van EZK zal in aanvulling op de factsheets die de operators maken (zie verderop) de gemeenten informeren hoe het tijdspad van de veilingen van frequenties eruit ziet.
- De bestuurlijke ronde tafel tussen de staatsecretaris van EZK, lokale en provinciale bestuurders, operators en glasvezelbedrijven die op 13 november zou plaatsvinden, wordt verplaatst naar begin 2020. Bij deze bestuurlijke tafel zullen partijen nadere afspraken maken over hoe te komen tot een soepele realisatie van nieuwe digitale infrastructuur in Nederland.

Wat gaan de operators doen?

Naar aanleiding van de gesprekstafels hebben de operators het volgende aangeboden:

- Ze werken op dit moment aan twee factsheets: (a) een factsheet waarin wordt beschreven wat er de komende jaren op gemeenten afkomt met betrekking tot het mobiele netwerk en (b) een factsheet waarin wordt beschreven wat er de komende jaren op gemeenten afkomt met betrekking tot het vaste netwerk. Deze factsheets worden gedeeld met de deelnemers aan de gesprekstafels.
- Ook hebben operators aangeboden gemeenten proactief te benaderen voor een jaarlijks gesprek waarbij een zogenaamd plaatsingsplan voor antennes wordt besproken.

Wat gaan gemeenten doen?

- Binnen enkele provincies hebben gemeenten gezamenlijk hun tarieven voor leges en graafwerkzaamheden geharmoniseerd: Groningen, Zeeland en Flevoland.
- Ook zijn er enkele good practices waarbij gemeenten onderling nota's over antennebeleid delen of reactiebrieven delen op brieven van burgers over straling en gezondheid. Deze good practices worden geplaatst op de site www.overalsnelinternet.nl
- De VNG wil toewerken naar een duurzame samenwerking met het ministerie van EZK om tot een soepele uitrol van 5G te komen.
- De VNG heeft een programmamanager 5G en digitale connectiviteit ingehuurd. Hij brengt de komende tijd de kennis binnen gemeenten op dit terrein bij elkaar. Het doel is om te komen tot kennisdeling rond antennes, straling, glasvezeluitrol, Telecomwet en andere relevante onderwerpen in dit domein.

Wat gaat het Kennisplatform EMV doen?

- Het Kennisplatform EMV zal ook specifieke informatie voor gemeenten beschikbaar stellen op de website. Tevens wordt door het Kennisplatform EMV en GGD GHOR Nederland bekeken of de kennisoverdracht naar GGD'en kan worden verbeterd om zo gemeenten beter te kunnen ondersteunen in zowel beantwoording van brieven als ondersteuning bij 'informatieavonden'.

Wat gaat het Antennebureau doen?

- Een standaard antwoord op landelijke brieven van tegenstanders van de uitrol van het 5G netwerk is op te vragen via info@antennebureau.nl
- Op aanvraag is het mogelijk dat het Antennebureau een bijdrage levert aan (raads)informatiebijeenkomsten 5G.

- Het Antennebureau biedt een Basiscursus antennevraagstukken aan in 2020 met ruime aandacht voor de ontwikkelingen rondom 5G.
- De geactualiseerde voorbeeldnota gemeentelijk antennebeleid is beschikbaar op de gemeentepagina op www.antennebureau.nl
- Het Antennebureau is voornemens het aantal metingen in 2020 te verhogen.

5. *Meer lezen?*

www.overalsnelinternet.nl

www.kennisplatform.nl

www.antennebureau.nl